

Abb. d. conf. 71. in 2. parte Consilior. & Albert. Brunum de augmen in 17. conclus. in princ. quam prius probauerunt Vincens. & Ioan. Andreas. in c. fin. de priuileg. & Specular. in tit. de probat. §. 1. vers. quid si una pars. Ioan. Andr. & Ant. in d. c. cum in tua. & inquit Abb. d. conf. 71. num. 2. quod saltem hæc pars est verissima, vbi ager ille erat pro maiori parte cultus, nam tunc minor pars trahitur ad maiorem: sequitur etiam alios allegans Franc. Balb. vbi supra, n. 17. cum sequentibus, quia secundum eos ager vel fundus in parte redactus ad culturam, non potest dici rumpi, nec de nouo colli in altera parte inculta ipsius fundi: dixi in conf. 12. num. 14.

102 Hoc tamen intelligit verum Rebuff. ibidem n. 21. quando apparet, vnum esse prædium per limites vel ob clausuram, aut aliàs: secus si hoc non appareat, quia tunc quot sunt culturae, tot sunt prædia per destinationem patrisfamilias, & in dubio ex tam longo tempore præsumuntur plures esse fundi, vt scripsit idem Rebuff. in l. sylvæ caduæ, §. noualis, versicul. quarto requiritur, ff. de verbo, significat. dicens, quod pars culta non trahit ad se incultam: argum. l. que de tota, ff. de rei vendic. & quamuis singulæ glebæ non sint collectæ, singulæ tamen fundi partes colende sunt, si velimus terram habere cultam, cap. 1. de decim. in 6. & inculta pars est æque principalis, sicut culta, & ob id non venit culta partis appellatione: & ista pars nunc primam procifâ est: Ergo dicitur noualis, si alias non fuerat culta: alioqui sequeretur, quod si quis haberet centam iugera vel arpenta terræ, & vnum profunderet, deberet soluere decimam omnium centum: quod non est verum, ideo noualis dicitur illa terra & pars, quæ ad culturam de nouo redacta est: & tandem remittit lectorem ad dicta per se in d. tract. de decim. d. qu. 14. vbi tenet, quod prædiximus, secundum quod temperanda videtur opinio Abbatis & sequacium prædicta.

103 Similiter etiam, qui præscripsit quasdam decimas in memoribus vel pascuis, tunc si illa redigantur ad culturam habeat & nouales, quia rationalis causa subest, vt postquam semper habuerunt in illis terris decimas, nunc habeant ex cultura, per text. in dist. c. cum contingat, in fin. ibi: Nisi rationalis causa contendantur, per quam appareat noualium ad eos decimas non pertinere: vbi Abb. & alij hoc tenent, & Rebuff.

104 alios allegans dist. quæst. 14. n. 22. Et quamuis prædicta in præscriptione obtineant, à fortiori in consuetudine procedent, quæ ex sui natura in vniuerso queritur: hoc est, in omni fructu, secundum Abb. in c. cum dilectus, col. fin. & in cap. fin. colum. antepen. de consuet. & alios referens in terminis ita tenet Burg. de Paz d. conf. 50. num. 16.

105 Superiora et proxime dicta procedunt, vbi decima aliorum fructuum ecclesiæ parochiali solui non conuenit, nam si ei solui esset consuetum, tunc decima illorum ecclesiæ parochiali existenti in huiusmodi possessione deberetur, ac soluenda esset in posterum & reliquorum fructuum ipsi ecclesiæ præscribitur, secundum Abb. in d. c. cum in tua, in 2. lectur. Balb. vbi supra, d. num. 21. & probat latè in terminis

106 D. Azeued. vbi supra, Vnde Abb. infert, quod et vnum prædium potest esse partim decimale vni ecclesiæ, & partim alteri: puta respectu triuici vni ecclesiæ & respectu vini alteri, secundum Hostiens. & Ioan. Andream ibi, licet Innocent. ad solvenda esset in posterum & reliquorum fructuum ipsi ecclesiæ præscribitur, quod vna ecclesiæ potest præscribere maiores decimas, & alia minores, etiam ex fructibus eiusdem prædij: quod etiam tenet Ioan. Andr. ibi, & sequitur Balbus vbi supra, numer. 18. & 20. Si tamen in prædicta et specie vna ecclesiæ vel parochia recipiat ex consuetudine decimam de blado, alia de vi-

107 no, & terra bladam reddens, mutetur et vinum reddat, & è conuerso, quæ perciperet de blado, percipiet de vino & è conuerso, quia licet mutentur qualitates terre, non tamen mutatur substantia: vt in dist. c. commissum, §. & sicut, de decimis, per quem ita cum Hostiens. tenet Syluest. in summa, verbo, decima, num. 14. versic. septimum. Vnde quod supra diximus, quod qui præscripsit decimas ex quodam agro pro parte culto, præscripsit etiam censetur ius percipiendi decimas ex altera parte eiusdem agri inculta, quando nouiter ad culturam redigatur, intelligendum est, quando alter non est in possessione percipiendi decimas aliorum fructuum illius partis incultæ, quæ nunc ad culturam redigitur: secus si alter sit in possessione eas percipiendi, quia tunc ad eum pertinebunt, non verò ad illum, qui præscripsit decimas ex parte antiquitus culta per prædicta: & in terminis tenet Felin. in dist. cap. auditus, num. 19. & Balb. vbi supra, num. 19.

Pro quorum confirmatione et facti optima doctrina Innocent. in cap. dilecti, de relig. domibus, vbi quod exercens vnum actum iurisdictionis animo acquirere iurisdictionem in totum acquirere, dummodo alius non sit in possessione generali; Nam tunc tantum acquirere respectu capitulorum, seu actum quos exercuit: sequitur Abb. in d. cap. dilecti, idem Abb. conf. 6. numer. 2. & dist. consil. 71. numer. 3. & Salicet. in leg. 1. numer. 4. C. de emancip. liber. Sicut qui præscripsit iurisdictionem in vno territorio, poterit illam exercere aduersus aduenas & forenses, quamuis aduersus illos nuncupatin non præscripsit: ita Bart. in leg. si quis diuerno, in 2. notabil. ff. si seruis, vend. cuius dictum refert & sequitur Florian. ibid. versic. idem noua, vbi et singulariter inquit, quod effectus præscriptionis causatæ à iure reali, extenditur ad omnes illos, aduersus quos præscriptum non fuit: sequitur etiam alios allegans Dn. Molin. de Hisp. primog. lib. 2. cap. 6. numer. 17. & Balb. vbi supra, numer. 28. Similiter et qui præscripsit ius eligendi in certa ecclesiâ, censetur & præscripsit ius postulandi, non existente in possessione postulandi, secundum Abb. per text. ibi in cap. bone, et 2. num. 4. de postul. prelat. & in cap. 3. num. final. de caus. possess. & prop. sequitur D. Azeued. vbi supra, num. 9.

Quare dubito de eo, quod in et præscriptione decimarum in simili tradit Petr. Rebuff. de decim. dist. quæstion. 4. numer. 15. dicens, quod qui præscripsit decimas personales parochianorum habitantium in loco de Balhanis, si quis illic venerit de nouo, & ibidem habitauerit, ab eo non habeat decimas, quia præscriptio in vna persona, non extenditur ad aliam; vt plene consuluit Ias. consil. 81. communitas, colum. 3. vol. 3. & bonum sit argumentum de rebus ad personas, leg. miles ita, §. 1. vbi Bart. ff. de milit. testam. cum similib. hoc namque stantibus supradictis procedere non potest; Si quidem ea præscriptio est iuris realis, comprehendens habitantes in illo loco, & effectus præscriptionis causatæ à iure reali extenditur ad omnes, illos, aduersus quos præscriptum non fuit, & sic cessant in proposito argumenta in contrarium adducta per Rebuff. nempe de vna persona ad aliam, & de rebus ad personas, siquidem in nostra specie præscriptio est iuris realis, comprehendens omnes parochianos habitantes in præd. loco, non verò pure personalis.

Non obstat etiam regula, quæ habet; Tantum præscriptum, quantum possessum, nam quamuis verum sit, quod præscriptio sit stricti iuris, ac proinde extendi non debeat de persona ad personam, nec de re ad rem, dist. l. 1. §. si quis hoc interdictum, vbi gl. &

108 109 110 111 112 113

& scribentes, ff. de itin. actiue priuati, text. in c. auditus, de prescript. vbi latè Felin. num. 10. cum seqq. & etiam odiosa, quia iuri alterius detrahit, & ideo restringenda; vt per Rebuff. dist. quæst. 14. de decim. n. 1.

114 Hoc tamen etiam quando præscribitur aliquod ius reale in genere; Nam præscriptio legitime illo iure reali extenditur præscriptio ad omnes personas, quibus illud ius applicari possit, quamuis aduersus eas specificè præscriptum non fuerit, secundum Bart. & Molin. vbi supra, num. 16. Quando enim præscribitur aliquod ius vniuersale, non habet locum regula, quod præscriptum non extendatur, imò in præscripto quodam iure vniuersali, alio in possessione non existente, illud ius ad omnes personas & ad omnes res extenditur, vt censuit Oldr. conf. 267. circa fin. per text. in l. possidere, in princ. vbi scribentes, ff. de acquir. possess. Abb. d. consil. 71. n. 2. Ias. in l. imperium, num. 25. ff. de iurisdi. omni. iudic. Felin. in d. cap. auditus, num. 20. Balb. de præscriptionib. in d. 2. part. principal. quæst. 2. num. 27. Dec. consil. 127. num. 5. Aymon. Crauer. de antiquitate temporum, 4. part. principal. num. 57. cum sequent. b. D. Molin. vbi supra, num. 18. quod bene declarat Crauer.

115 vbi supra. Limitatur etiam regula 8. cap. cum contingat, cum similib. de decimis, cum facta est præscriptio decimarum omnium talis villæ, vt de vniuerso, quia tunc extenditur etiam ad noualia, secundum Antonium de Buttr. & Abb. in dist. cap. cum in tua, de decimis, sequitur consulendo Patius consil. 73. licet ius commune, num. 18. & 19. volum. 4. & Tiber. Decian. consil. 22. num. 34. volum. 1. Superiora in præscriptione decimarum procedunt, vt ad noualia non extendantur, nisi in casu, vt supra est dictum.

116 Præiudicium etiam Ecclesiasticæ personæ concessum de decimis percipiendis, noualia comprehendit, text. est in cap. ex parte tua, 27. in ordin. de decimis, vbi inquit textus: Cum tibi, quod maius est, sit concessum, vt videlicet decimas de laboribus terra parochianorum tuarum cum integritate percipias, de noualibus eas exigere satis potes, quia vbi maius conceditur, minus concessum esse videtur: Ex quo textu hanc doctrinam tenet gloss. verba noualium, in d. cap. cum contingat, & ibi communiter DD. vt testatur Abb. ibi, id referent Didac. Couar. d. lib. 1. variar. resolu. cap. 17. num. 13. ibi, quia.

117 Præiudicium etiam hoc in re laicis concessum de decimis percipiendis non extenditur ad noualia, vt in cap. tua, §. fin. de decimis, vbi inquit text. quod in tribus nempe noualibus, licentia non est extendenda, sed potius restringenda: idem probat expresse l. 23. tit. 20. part. 1. in versic. mas no valdria, vbi Gregorius Lopez in gloss. que despres meties senen labor, idem deducitur ex ea lege, allegans d. cap. tua, & Hostiens. Hoc etiam limitatur, quando concessum est ius decimandi in vniuerso aliquo territorio, vel in aliqua villa, quia tunc veniunt etiam decimæ noualium, & quæ de nouo fiunt, vt tradit Anton. de Buttrio & Abb. in cap. cum in tua, de decimis, quos refert & sequitur Decian. consil. 22. num. 34. cum sequentibus, lib. 1. vbi latè probat & num. 38. versic. non obstat tertio, fatetur regulam supradictam cap. cum contingat, de decimis, vt etiam regulariter, sed limitari in prædicto casu. Item quando præter decimam, etiam ius decimandi concessum reperitur.

118 Item et tertio, et quando ex communi obseruantia inuestitura ita interpretata fuit, vt per longa temporis, quoruscunque portio aliqua inculta fuit ad culturam redacta, semper decima dictæ portionis spectauit inuictis & feudariis, & per omnes collecta fuit, & ideo cum mysterio dicitur in d. cap. cum contingat. Nisi rationalis causa ostendatur: Inter quas rationabiles causas & prædictæ connumerantur, vt Paris. d. consil. 83.

119

Sed et contra communem supradictam sententiam, quæ habet; Præiudicium concessum clericis de percipiendis decimis, ad noualia extendendum fore atque ipsa comprehendere, nonnulli auctores tenent existimantes, verius ac iuris magis consonum esse contrarium, nempe huiusmodi præiudicium etiam clericis concessum ad ipsas noualium decimas minime extendi. Primò, ex text. in cap. 2. in princ. & in §. 1. de decimis, lib. 6. vbi non satis est, quod quis habeat præiudicium percipiendi decimas intra alterius confinia, vt percipere possit noualium decimas, nisi & quoad noualia præiudicium speciale fuerit consequutus: Imò ibi cauetur, præiudicium hoc de percipiendis noualium decimis stricte esse interpretandum. Secundò, et quia præiudicium est restringendum, quatenus concernit præiudicium tertij, cap. olim, de verb. sign. ad hunc sane modum, vt attentis & mature perpenis verbis & mente concedentis, in eo accipiatur sensu, qui minus alterius iuris lædat: vt in regula, ea que, de reg. iur. in 6. r. cum olim, & ibi DD. de consuet. cap. penult. & ibi gloss. & Abb. idem Abb. in cap. quia circa, de priuileg. glos. mag. loquens in statuto in l. fin. §. in computatione, gloss. mag. ad fin. C. de iure delib. gloss. & Abb. in cap. cum olim, de priuileg. & alij plures DD. à quibus hæc est passim recepta sententia. Tertio, quia præiudicium ad futura non extenditur clementin. fin. de rescriptis: quia quod non est, concessum non videtur, l. eius qui in provincia, §. quas verò, cum similib. ff. si cer. petar. sed tempore priuilegij decimæ nullæ erant noualium: Ergo concessæ non videntur. Quarto, quia licet beneficia & præiudicia Principis sine latissimo interpretanda, capis. cum dilecti, de donat. leg. beneficium, cum similib. ff. de consuet. Princ. maxime et quando agitur de solo præiudicio Principis concedentis, vt in proposito alios allegans deducit Decian. consil. 22. numer. 13. & 14. vol. 1.

Hoc et verum est, & procedit, quatenus præiudicium concedenti: secus si tertio, secundum Abb. & alios in d. cap. olim, de verb. sign. & Ias. in d. l. beneficium, num. 19. & Decian. vbi supra. Non enim eius mentis concedens videtur esse, vt decimas noualium indulgeat, & sic omnino priuare Ecclesiæ parochiales omnibus decimis, quibus ipse iam assignatæ erant à Dionysio Papa, capis. pastoralis, de his que sunt à Prelato, cap. mandatum, vbi gloss. vlt. de rescript. præcipue cum decimæ, quatenus ad congruam & necessariam sustentationem ministrantium spiritualia attinet, sint iuris naturalis ac diuini, ac proinde tolli non possunt ipsi ministris, quibus debentur, vt non semel docuimus. Quintò & denique, quia odiosum est, quod quis, etiam clericus, intra alienam parochiam non solum habeat decimas veteres, sed etiam noualium, atque penitus contra ius commune, vt in cap. ad decimus, de restitu. spoliat. Ergo restringendum, vt in reg. odia, cum similib. de reg. iur. in 6. quibus fundamentis hæc sententiam in specie nostra contra communem veriorum existimant atque probant Anch. in d. c. ex parte 3. & Collect. in d. c. cum contingat, de decim. & Fortun. Garf. in l. Gallus, §. & quid si tantum ff. de lib. & postib. colque referens Petr. Rebuff. de decim. quæst. 14. n. 29. cum seqq. idem in l. sylvæ caduæ, 30. §. noualis in versic. ex his inferitur, ff. de verb. sign. D. Couar. lib. 1. var. resolu. cap. 17. n. 13. vers. sed proficito: quorum sententia mihi magis placet, quam communis: Quia text. in quo suum principale fundamentum facit communis, est in d. cap. ex parte, qui est prima facie videatur expressus pro eis, loquitur etiam rectè inspectis, specialeque rationem nem habet in præiudicio concessio ei, cui iure communi & ordinario decimæ competebant, vt patet ibi de decimis de laboribus terra parochianorum tuarum, licet

ab eo ius eas percipiendi prescriptione iure speciali sublatum sit: quod quidem privilegium favorabilem causam habet, ideo ita large accipitur, ut novalia includat, cum per hanc interpretationem ad ius commune reducatur: argumento glossæ communiter approbatae in cap. statutum, de prebendis. in 6. verbo, numerandum, ut alibi recitimus: ita Couarr. ubi supra. In hac specie fateor communem sententiam verissimam esse: At cui licebit, ex capite, & aduersus tot iuris regulas, quas prædiximus, extra terminos dicti. cap. ex parte, eius decisionem trahere idem probando in privilegio de decimis percipiendis, quibuslibet personis Ecclesiasticis concessio, quibus antea iuri communi eadem decimæ minime competeabant: quo fit, ut extra casum d. c. ex parte, veritorem censuram esse contrariam communi sententiam, præterquam si Papa concessisset omnes & quascunque decimas, vel omnem decimationem talis territorij, tunc enim ad novalia etiam referretur & huiusmodi privilegium, & ita debet intelligi communis præd. sententia, ut in hoc casu procedat: ut tenet expressè Rebuff. d. g. 14. n. 31. & constat ex traditis per Soc. conf. 297. visio n. 5. & 6. vol. 2. & quia, ut inquit Oldrad. conf. 307. privilegium exemptionis concessum à Papa per verba vniuersalia, includit omnia: sequitur Rubens conf. 135. num. 3. & Surdus conf. 104. num. 66. vbi num. 65. ex Abb. in c. ad audientiam, n. 1. de decim. probat, quod quamvis privilegium alteri notionem strictè interpretandum sit, si non tamen adeo restringitur, ut recedatur à propria verborum significatione: quod fecerunt etiam Parisius conf. 22. num. 6. vol. 4. ab eo relatus.

Sed secundum Rebuff. ubi supra hodie per text. in c. statutum, §. 1. de decimis, in 6. limitatur privilegium percipiendi decimas & novalia, ut is non possit percipere, nisi dimidiam partem novalium, & quod secundum hoc fuit iudicatum sepius in illo Senatu: Loquitur tamen ille text. quando hi, à quibus indultum novalium obtinuerunt obtinuerunt est, totaliter veteres percipiebant decimas, ut patet in text. ex ratione, de qua ibi.

Similiter etiam privilegium alicui concessum, quo is eximitur à solutione decimarum ex fructibus novalium, intelligendum est de his novalibus, in quibus alter non habet tempore dati privilegij quasi possessionem iuris percipiendi decimas, nec illi fiat præiudicium præter concedentis intentionem, text. in cap. dudum, §. 1. in ordin. de privilegijs.

Quinimo si idem est dicendum, vbi novalia essent tempore datæ immunitatis prociata, & ex eis debita fuissent decimæ alteri secundum Abbatem ibi asserentem, hanc esse commun. omnium opinionem sequitur Rebuff. dict. question. 14. de decimis, num. 33. & Couarr. ubi supra, num. 14. vbi cum eodem Abbate, præfatum privilegium intelligi procedere in his novalibus, quæ post donationem prociata fuerant, cum statim facta prociatione, & ipsi agris cultis sit ac quæritum maximum ius quoad decimas percipiendas, his, quibus idem ius aliquo competeat, ideoque non fuit eius mentis Rom. Pontifex, ut eis præiudicaret, nisi id aperte confiteretur: sequitur idem Rebuff. in d. l. Sylva cadua, §. novalis, vers. §. vbi huiusmodi privilegium datum alicui de non soluendis decimis de novalibus, intelligendum esse dicit de eo loco, de quo ecclesia nullum ex decima percipiebat fructum: Ideoque si si pratum in culturam redigatur, non dicitur novale quoad hoc, ut is, qui non tenetur soluere decimas novalium, non teneatur de his soluere: Imò ecclesia parochialis ex hoc prato habebit decimas, & privilegium debet intelligi de modico præiudicio, c. quannus, de rescript. in 6.

Quinimo si sunt qui existimant, decisionem d. c.

pen. de privilegijs, procedere etiam in privilegio immunitatis concessio à solutione decimarum ex agris antiquis cultis, ac colli solitis, ut id privilegium accipitur & intelligitur absque præiudicio eorum, qui sunt in quasi possessione percipiendi decimas, ex fructibus eorumdem agrorum: quasi Papa noluerit eis præiudicare, provt sunt Innoc. & Card. in d. c. pen. & Oldrad. conf. 268. Felin. in c. causam qua, de rescript. num. 11. & Catel. Cott. in vlt. memor. in vers. privilegia. Huic tamen opinioni multum aduersari videtur, quod si hoc ita verum esset, privilegium huiusmodi ea in specie esset sine fructu ac illusorium; quod non est dicendum. Quare merito Abb. in c. dudum, num. 1. de privileg. quem sequitur & late probat atque defendit Decius consil. 113. num. 7. contrarium in his terminis censuit: idem Abbas in cap. causam, el. 2. num. 5. versicul. exemplum, de testibus, vbi quod Papa bene scit decimas prædiales pertinere ad Rectorem parochiæ, & sic videtur quod de hociure non erit facienda monitio.

Hæc tamen Doctorum controversia ea distinctione reconcilianda est, ut prima opinio procedat & intelligatur, vbi possessio percipiendi decimas ex agris antiquis cultis est apud eum, cui iure communi & ordinario minime competeat, sed ex privilegio, consuetudine aut prescriptione, tunc enim privilegium prædictum simpliciter concessum his non præiudicabit, quasi huius quasi possessionis iuris extraordinarij percipiendi decimas Summus Pontifex ignarus sit, nec eius mentionem in privilegio fecerit: ideoque eam tollere in dubio non præsumitur: at verò secunda opinio procedat ac intelligenda sit, vbi prædicta quasi possessio percipiendi decimas est penes eum, ad quem iure communi spectat, nec alibi potest ea immunitas effectum sortiri, quia cum huiusmodi quasi possessionis scientia præsumitur concedenti satis nota esse, argumemo, cap. 1. de constitut. lib. 6. ei derogare voluisse præsumendum est: secus erit, si eas immunitas possit effectum habere extra res illas iure communi possessas, quibus & earum possessioni non est præsumendum, Principem derogare voluisse: ita colligi potest ex traditis per Abbatem in dict. cap. dudum, de privileg. & in d. cap. causam, el. 2. dict. num. 5. de testibus, & in terminis ita conciliat prædictas opiniones contrarias Couar. ubi supra, dict. num. 14. col. fin.

Sed & privilegium si de non soluendis decimis simpliciter concessum, ad novalia non extenditur, adeo quod hic privilegiatus de novalibus decimas soluere, vt docet Antonius de Butrio in dict. cap. rna, columna vltima, & Socinus consil. 297. visio privilegio, per totum, volum. 2. provt eos refert & sequitur Rebuff. dict. g. 14. num. 30. Socin. tamen ibi hoc non dicit. Limitatur, si privilegium concedatur si de non soluendis decimis de laboribus proprijs, quia extenditur ad novalia, quæ proprijs sunt manibus, de quibus decimas non soluere: intelligitur enim tam de præsentibus laboribus, quam de futuris: ut in cap. ad audientiam, & in cap. ex parte, el. 1. de decimis, vt probat late Rebuff. dict. quest. 14. de decim. num. 28. quia non paratur ex hoc adeo magnum præiudicium ecclesijs parochialibus. Addit Rebuff. d. num. 28. quod si quando conceditur privilegium non soluendi decimas de laboribus, non solum non soluere de novalibus factis proprijs manibus, sed quod de his novalibus semel factis nunquam postea decima soluere secundum DD. in d. c. ex parte, el. 1. ex text. in proposito singulari in c. si de privilegijs, vbi reddit rationem: Cum alias nonnunquam contingeret indulgentiam de novalibus plus dispensari, quam vilitatis cultoribus afferre.

Quinimo licet omnes religiosi, tam exempti, quam

quam non exempti, de possessionibus suis & terris hæcenus acquisitis, & à modo acquirendis decimas integras soluere debeant illis Ecclesijs, quibus eadem possessiones & terræ fuerant decimabiles, nisi super hoc specialiter vel privilegio sint muniti, ut in cap. 2. §. ceterum, de decimis, libro 6. leg. 4. titulo 20. pariter prima, in versicul. E totas las ordenes: at tamen ex privilegio Adriani Papæ fratres si Cisterciensis ordinis, Templarij, & Hospitalarij, decimas laborum suorum, quos proprijs manibus vel sumptibus impendunt, soluere non tenentur: cæteri vero religiosi de novalibus suis, quæ proprijs manibus vel sumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium suorum, & de hortis suis decimas perfoluere non tenentur, de cæteris verò reb. tenentur, ut in d. cap. ex parte, el. 1. & in dict. l. parit. sic intelligenda iuxta terminos d. cap. ex parte, secundum Greg. Lopez ibi, in gloss. todas las otras ordenes: & illud de novalibus intelligit d. l. Regia, nisi ex hoc Ecclesia parochialis enormiter laedatur: quod, vt ibi aduertit Gregor. Lopez, videtur deductum ex text. in cap. suggestum de decim. vbi si quod simile privilegium de non soluendis decimis concessum religiosi reuocatur, si ex post facto incipit nouicium esse: quod late prosequitur, sic supradicta resoluens in effectu, Petr. Reb. d. g. 14. num. 30. cum seqq. & prius g. 5. n. 7. & 29. cum seqq.

Illud si denique prætermittendum in proposito non duxi, nempe quod religiosi privilegiati de non soluendis decimis, eas soluere nihilominus tenentur de alienis terris, & de fructibus possessionum, quas acquisierunt post Concilium Lateranense, etiam si eas proprijs manibus aut sumptibus excolant, illis Ecclesijs, quibus ratione prædiorum antea solvebantur, quia privilegium prædictum sibi prodest quoad terras ante prædictum Concilium acquisitas, non verò extenditur ad postea acquirendas, seu acquisitas, quæ cauetur in Concilio generali relato in cap. nuper, de decim. & in l. 4. tit. 20. pariter 1. tradit Rebuffus de decim. quest. 5. num. 31. & quest. 14. num. 42. & Socin. conf. 268. num. 4. lib. 2. & consil. 297. num. 3. eodem lib. & nos consil. 5. num. 17. cum sequentibus, nisi prædict. capiti nuper fuerit derogatum, provt Gregor. XIII. Summus Pontifex derogauit in fauorem religiosorum Societatis Iesu, quibus à sede Apostolica est indultum privilegium de non soluendis decimis, vt recitimus dict. consil. 5. num. 2. & 7. Anno 1578. motu proprio impreso, quem vidi ac legi. Hæcenus de secunda deductione ex communi sententia Theologorum, quæ habet, decimas quoad congruam & necessariam sustentationem spiritualia ministrantium esse iuris naturalis ac diuini, quoad quomam verò minime, sed de iure humano Pontificio. Tertid ex eadem vera resolutione deducitur, nulli dubium esse posse, quin hodie Christiana plebs teneatur decimas soluere sub peccati mortalis pena ratione præcepti humani & Apostolicæ sedis, cui omnes fideles Christiani & subsumt & obedire tenentur; & ideo secundum Couarruuiam, statim citandum, si impij & hæretici essent, assuetate, posse laicos denegare sacerdotibus decimarum solutionem iustissima lege debitam. Nec quicquam refert, sacerdotes diuites esse habereque prædia, agros, aliasque res, vnde viuere absque inopia possint; Si enim eis, vt prædiximus, debentur, parum obest, eos diuites esse: Debitor namque ex quacunque alia causa immunis non est à solutione debiti, eo, quod creditor diuites sit: Nec ea tantum principali causa iure Pontificio decimas sacerdotibus dari statutum est, quod pauperes essent, sed etiam propter pauperum egestatem: fit igitur, sacerdotes, etiam abundantes diuitijs, posse decimas recipere, tanquam earum dispendiosos, vt eas

videlicet pauperibus distribuunt, & ei etiam diuitibus deberi hæc in specie Pontificum præcepto scribit Sanctus Thomas quodlib. 6. artic. 10. & 2. 2. quest. 87. art. 3. ad primum, cui frequentissimo omnium consensu ceteri ad stipulantur, secundum D. Couarr. libro 1. variarum resolutionum, cap. 17. num. 4. tenet licet sacerdotes aucta, verbo, decime, num. 4. & itaque licet sacerdotes diuites decimas pauperibus non distribuunt tamen, nec rectè sibi officium commissum exsequantur, nec sint quales oportet, tamen ideo plebs bene agit, decimas illis denegando: ad eam enim non spectat punire, sed ad superiores, esseque de hoc expressa definitio: Nam inter quadraginta quinque articulos Ioannes VVicleff, in Concilio Constantiensi condemnatos, is vnus decimo octauo loco constituitur in hæc verba: Decima, sunt pura elemosina, & parochiani possunt propter peccata suorum prelatorum ad libitum suum auferre eas: qui articulus simul cum alijs vna super omnes lata sententia excommunicationis per Concil. Constantiense damnatur, vt probat frater Alfonso à Castro libro quinto, aduersus hæreses, in principio, verbo, decime, columna secunda, in magna, & Did. Couarruuias dict. libro 1. variarum resolutionum, cap. 17. num. 2. vers. imò hæreticum esset.

Quartò si principaliter deducitur, parochianos ex præcepto naturali & diuino teneri ad exhibendas oblationes presbyteris ministrantibus spiritualia, vbi ipsi presbyteri indigentes sunt, nec habent vnde possint sibi necessaria ministrare, secundum Abbatem in c. causa, num. 2. de verbor. significatione & in rubrica de paroch. vbi alios allegat, & in cap. 3. num. 6. de pignori. Hostiens. in summa titulo de parochijs, §. in quibus, vers. in his, Henric. in cap. quannus, de decim. S. Thom. 2. 2. quest. 86. artic. 1. & ibi Caietan. & quest. 100. artic. 3. Archiepisc. Florent. in 3. par. sue summa, tit. 12. cap. 11. Syluest. verb. decima, quest. 2. Dominic. à Soto lib. 9. de iustitia & iur. quest. 1. artic. 1. D. Conar. dict. cap. 17. num. 3. in princip. & decisio Pedemont. 99. num. 17. alios plures allegantes, vbi num. 46. quod prædicti parochiani per viam excommunicationis hoc casu compelli possunt ad eas soluendas, & tenet Dominic. à Soto ubi supra, & Gregor. Lopez in l. 9. in gloss. l. tit. 19. part. 1. refert Hostiens. dicentem, in hoc omnes conuenire, si sacerdos ita pauper sit, quod non habeat vnde viuatur, nisi parochiani offerant, vel ipsum sustentent, nisi tanta inopia laborent parochiani, quod ei sufficenter providere non possint, quod casu manibus quærat victum, ne parochiani onerosus existat, & potius credit Hostiens. quod Episcopus tali casu debeat ei providere: sequitur præd. D. Azueed. in l. 1. tit. 5. num. 9. lib. 1. Non. Coll. Reg.

Quod si clerici ministrantes spiritualia inopia minime grauentur, laici non sunt cogendi oblationes eis exhibere, nisi consuetudine legitima oblationes consueuerint fieri altari tunc namque ratione huius consuetudinis cogi poterunt laici ad oblationes, sicut in dictis locis receptum esse, nemine refragante, testatur Couar. ubi supra, in versicul. quod si clerici, allegans, alios ex text. in cap. ad Apostolicam, de symon. quo cauetur, laicos posse compelli ab Episcopo obseruare pijs consuetudines in oblationibus, & ibi DD. adnotant ex hoc, sola diuina præstatione acquiri obligationem fanore Ecclesiarum & pie cause, & ibi gloss. final. & communis secundum Felin. ibi, num. 26. & loquens in consuetudine legitima Dominic. à Soto ubi supra, ibi: Omisi ergo, & Thesaur. Christian. Religio. cap. 26. num. 10. & 11. & late etiam decisio Pedemont. supradicta 99. dict. num. 18. & Salazar de usu & consuetud. curia, cap. 10. num. 18. & Az. med. ubi supra, expressa l. 8. & g. tit. 19. part. 1. ibi: Mas si en alguna tier-

141 *va, &c. & l. 1. tit. 17. part. 1.* Vbi loquitur *en costumbre de dar algo los pueblos a los clerigos, quando sorrieram a los muertos, assi como candelas, odineros, o otras cosas: y poro si quando en las consagraciones de los Obispos ay costumbre de dar algunas cosas, & ibi Greg. Lop. in gl. de su officio, expresse notat, ex text. in d. cap. ad Apostolicam, cunctis ibi dictis per Innocent. dicit Ioan. Faber. in §. paunum, Institut. de rerum diuisione in verbo, reuerendi, quod capellanus potest petere, compelli parochianum ad solutionem cerei vel aliterius rei, quam consuevit offerre aliquo certo tempore, cum ex tali diutina praestatione videatur se velle obligare, quamuis a principio liberaliter incepit offerre: sequitur Octavianus *vbi supra, d. decis. 99. num. 18.**

142 Quinimo praestationes, quae sunt ex consuetudine, etiam diuitibus & habentibus decimas, fieri possunt, *e. ex transmissa, de praescriptione, nec ob hoc presbyteri parochiani eas recipientes pro certis Sacramentis repetendi possunt: Petrus Anchar. & cum referens Felin. in dicit. cap. ad Apostolicam, num. 2. in versic. &* 143 *adde quod scribit, & in praestationis causa sufficit consuetudo decem annorum, diutinae praestatio, secundum Abb. in c. suam, de Symon. Guliel. Cassiad. decis. 1. de consuet. num. 5. D. Couar. post Rochum de Curt. quem refert d. e. 17. num. 3. versic. imo & in hac, lib. 1. variar. resolutio. & Greg. Lopez *vbi supra, in versic. & ibi quod sufficit, &c. & Thesaur. Christian. Religio *vbi supra, num. 11.***

144 Nec praedictis obstabit, quod ex actibus voluntariis non inducitur consuetudo, nec animus obligandi, quia hoc fallit fauore Ecclesiae, *cap. veniens, el. 1. de testibus, quo mouet Abbas ibi dicens, quod parochiani possunt compelli ad soluendum id, quod dare consueverunt eorum presbytero; Ex hoc inferens, quod donatio alicuius rei multo tempore continuata, inducit in Ecclesia obligationem in futurum, ut singulis annis donec morte solito: & sequitur ibi Felin. num. 3. Abb. in dicit. cap. suam, num. 5. de Symon. vbi tribus modis soluit praedictam difficultatem: sequitur alios allegans Octau. *vbi supra, num. 43. cum sequentibus: & Thesaurus *vbi supra, num. 10.** Limitat hoc Dominicus a Soto *vbi supra versic. nam vsus, in consuetudine per modum liberae deuotionis; Haec namque secundum ipsum nunquam quantumcumque diuturna, vim ingerit praecipiti. Non obstat etiam, quod oblationes continent quid extraordinarium & difformid, prout res incidit, offertur namque quandoque granum, aliquando vinum, cera, &c. & ista difformia non comprehenduntur in consuetudine, arguendo l. Seio, §. medico, ff. de annuis legat. vbi sub legato alicui factio eius, quod vnius testator praestabat, ea videntur relicta, quae certam formam erogationis annuae, non incertam liberalitatis voluntatem habuerunt: & ibi communiter Doctores, & Anton. Gomez. de quali. contract. num. 48. circa finem, versic. item adde, el. ultimo: Ergo praed. oblationes non praescribuntur: Nam respondeo, quod actio generalis non curat diuersitatem specierum l. nec refert. ff. quando dies legati cedat, & in casu d. l. Seio, §. medico, difformitas ex solo nutu voluntatis procedit, secundum Bald. in cap. de quarta, in fin. num. 9. de praescript. quem refert & sequitur ita respondens huic difficultati Rebuff. de decim. quest. 1. 3. num. 66. quasi velit Bald. dicere, quod ibi non veniunt ea, quae ex sola liberalitatis incerta voluntate in vita praestabantur, sed ea, quae certam praestationem annuam habebant quasi ex hoc forma quaedam induceretur, praeterquam quod voluntarie praestabantur: Hoc autem in specie nostra nihil obest, quinimo confirmat superiora, ut statim in secunda**

soluione dicemus. Secundum respondeo, ut colligitur ex Anton. Gom. *vbi supra* dicente in proposito d. §. medico, quod si diuersimode praestabat testator in vita & tempore mortis, debentur secundum praestationem temporis mortis, per text. vbi DD. in l. Melia, §. 1. ff. de aliment. & cibari. leg. Sic oblationes debentur parochis occasione paupertatis seu consuetudinis, sunt voluntariae quoad quantitatem, & in specie rei oblatae, ut asserunt S. Thom. in 2. 2. quest. 86. artic. 1. Florent. in 3. part. sua Summa, tit. 12. cap. 2. Quorum praestantiam veram esse existimo, praesupposita varietate consuetudinis in offerendo, licet de ea dubitet Octau. d. decisione 99. num. 21.

Nec etiam obest, quod pro annuis praestationibus si non radicantur in aliquo iure reali, competenti in aliquare vel persona, non datur aliquod interdictionum possessorium, cum non possit competere petitorium, iuxta doctrinam Bart. & communem Legistarum in l. final. ff. quorum bon. vbi Ripa num. 3. affirmat, Legistas ita communiter tenere, & veriorum esse in puncto iuris, refert plures esse existimo, praesupposita varietate consuetudinis in offerendo, licet de ea dubitet Octau. d. decisione 99. num. 21. Nec etiam obest, quod pro annuis praestationibus si non radicantur in aliquo iure reali, competenti in aliquare vel persona, non datur aliquod interdictionum possessorium, cum non possit competere petitorium, iuxta doctrinam Bart. & communem Legistarum in l. final. ff. quorum bon. vbi Ripa num. 3. affirmat, Legistas ita communiter tenere, & veriorum esse in puncto iuris, refert plures esse existimo, praesupposita varietate consuetudinis in offerendo, licet de ea dubitet Octau. d. decisione 99. num. 21. Eandem defendit crebrioremque testatur respondens post Ripam capit. querelam, de electione Menochius in remedio 1. de recuperand. possessio. num. 87. & 88. plures allegans: Ergo idem videtur dicendum in istis oblationibus. Non, inquam, obstat hoc quia in oblationibus praedictis contrarium probat text. in dicit. cap. ad Apostolicam, vbi data consuetudine, competeret petitorium ad eius oblationem, & etiam possessorium, seu quasi, ita tenet Paul. Castrensis. consil. 363. colum. 2. & 3. in princip. volum. 1. & Decius consil. 225. num. 5. licet in casibus, in quibus consulerunt, praesupponant, non esse probatam possessionem respectu omnium, & Octavian. *vbi supra dicit. decisione 99. numer. 47. cum sequentibus, vbi pro hac opinione adducit text. in capitul. sicut nobis, de re iudic. quem text. Abbas & Felinus in princip. post Dominic. & Butt. dicunt singularem ad hoc, quod pro iuribus mere personalibus potest agi possessorio: sequitur Felin. in capitul. conuictum, in fine, de foro competent. & quod pro praestationibus personalibus competeat possessorium saltem vile vel officium iudicis, late probat plures allegans decisio Pedemont. *supradict. num. 49. & 50.* & de possessorio testatur crebriorem Canonistarum plures citans Menochius *vbi supra, dicit. num. 87.* & probat aperte videtur in dicit. capit. querelam, versic. quid vero.*

Ad hoc praeterea, ut valeat praedicta consuetudo offerendi in Ecclesia clericis, & possint compelli laici ad eam obferendam tanquam laudabilem, ut in dicit. cap. ad Apostolicam, requiritur primo quod parochiani gratis, sponte, pure & simpliciter, nulla necessitate cogente: vel padione vel pignone praecedente, sed ex deuotione principialiter obulerint & soluerint, ut in cap. dilectus filius, a & in cap. sua de Symon. & dicit. cap. ad Apostolicam, ibi: Pia deuotione fidelium: ita Paul. Castrensis. dicit. cons. 363. in primis tribus requisitis, alias incipit, circa primum quosdam, volum. 1. sequitur Corn. cons. 296. lit. R. & L. vol. 4. Decius consil. 215. n. 2. versic. venio ad secundum Pedemont. *vbi supra, n. 5. versic. secundo, Gregor. Lopez in dicit. l. 15. in gloss. de suo officio, ibi: Primum quod parochiani: Ex quo enim laici qui tanto tempore soluerunt, praestantur se ad id voluntarie obligasse, non quod pro Sacramentis, quae prius libere conferre debent, aliquid petatur, sed quia gratis a laicis fuit exhibitum, ex vi consuetudinis postulari, ut ex Doctoribus in d. cap. ad Apostolicam, constat & probat Cassiad. *vbi supra, num. 2.**

num. 2. idem secundum Abb. in d. cap. suam, & Ananiam in dicit. cap. ad Apostolicam, ut si tempore Sacramenti aliquid exhibeatur, ut videatur populus longo tempore istud seruando se velle spontane obligare in recompensationem spiritualium, recognoscendo Deum in donis suis, atque peccata elemolyinis redimendo, c. medicinam, de penitentia distinctio. 1. sequitur Cassiad. *vbi supra, num. 3. vbi num. 4. quod si exactio praecedens dedit causam consuetudini, tunc non valet: quod probatur ad literam in d. cap. ad Apostolicam, ibi: Pecuniam exigunt & extorquent. & ibi, Prauas exactiones fieri prohibemus, &c.*

149 Praeterea praeterea & secundo requiritur, ut quod a parochianis soluitur, sit certum, taxatum tamen arbitrio parochianorum, non autem Rectoris Ecclesiae, d. cap. dilectus, in fine, Paulus Castrensis. *vbi supra, versic. 4. requiritur, Archiepiscopus Florent. in 3. parte sua summa, tit. 12. cap. 11. versic. 4. propter consuetudinem, & decisio. Pedemont. *vbi supra, ver. item quatuor, el. 1. & Greg. Lop. *vbi supra, versic. quatuor.***

150 Item praeterea requiritur, quod totus populus vel maior pars persistat in seruando praedictam laudabilem consuetudinem; Nam tunc cogi poterunt singulares eam non seruantes, secundum Paul. Castrensis. *vbi supra, in versic. 5. videtur requiri, & Octau. qui supra, d. num. c. versic. item requiritur el. 2. & praeterea Greg. Lop. *vbi supra, versic. 5. vbi etiam agit, an si totus populus, vel maior pars velit consuetudinem hanc immutare, hoc possit facere.**

151 Et per praedicta praeterea obtinui iam in praxi in simili casu in fauorem huius aemulatae Cathedralis Ciuitatis. contra quandam parochianum ipsius, qui reuebat facere in ea pian memoriam Missae in cantu, ac oblationes confectas pro matre sua defuncta, etiam parochiana eiusdem Ecclesiae, in monasterio tamen Dni Francisci eiusdem ciuitatis sepulta; & plura contra praedictam consuetudinem allegabat, ac probauit, nempe, eam esse omnino voluntariam, non vero obligatoriam: nihilominus fuit per sententiam diffinitiuam Ordinarij Ciuitatis. condemnatus sub poena excommunicationis ad obseruandam praedictam consuetudinem, & virtute ipsius ad faciendam praedictam pian memoriam & oblationes consuetae fieri in hac Ecclesia pro eiusdem parochianis alibi sepulcris, & litera exsequatoria ostense fuerunt illius sententiae, quibus condemnatus paruit cum effectu.

152 Non tamen praeterea potest presbyter parochialis propria auctoritate negare ministerium spirituale ipsis laicis, etiam si cessauerint ad consuetis dici oblationibus; Nam etsi laici sint cogendi auctoritate praetororum consueta oblationes exhibere, non tamen sunt ab eis subtrahenda spiritualia ministeria, ut tenet D. Iuan. Thomas *vbi supra, & alij communiter secundum Couar. dicit. capit. 17. numer. 3. versic. illud tamen est considerandum, vbi alios plures in idem citat, dicens, sic intelligendum esse dicit. capit. ad Apostolicam, & dicit. cap. sicut, eodem titulo, ne videatur pretium temporale oblationis dari pro spirituali ministerio, & consistere videtur ex dicto cap. ad Apostolicam, ibi: Struentes, ut libere conferantur Ecclesiastica Sacramenta, &c. Sequitur etiam Greg. Lopez in dicit. leg. 9. titul. 19. partia 1. in gloss. 1. in versiculo, & aduerte, & Thesaur. Christ. religio. *vbi supra dicit. num. 10 id quod expresse probat dicit. leg. 9. circa finem, & ibi: Pol tal raxon como esta no los debe el clerigo por si mismo agrauar, dexando de dezir las horas, mas deve rogar al Obispo, o al perlado que ouiere, que el de su officio les constriena que guarden aquella costumbre, & ibi aduertit Gregorius, vbi addit cum Abbate, quod si imputari potest culpa sacerdoti, ex quo acceptauit Ecclesiam ino-**

per, non possent compelli parochiani ad oblationes: & profecto rectius lex praedicta disposuit in fine, quod vidimas, quam in principio contrarium, quamuis hic loquatur non stante consuetudine offerendi, dicens: *Pero puede los constrenmir desta manera, no les dexiendo las horas: Hoc namque propria auctoritate fieri non possit, ne videatur pro Sacramentorum exhibitione aliquid exigere, sed per superiorem aliquem, secundum Dium Thom. & Gregor. Lopez *vbi supra, & ceteros: & ita est intelligenda praedicta l. Regia in principio, in verbis modo relatis, ut constat ex supra dictis; & tenent communiter DD. secundum Couarruam d. lib. 3. variar. resolutio. cap. 17. num. 3. & D. Azeved. in d. l. 1. tit. 5. lib. 1. Noua Coll. Reg. n. 9. vbi quod superior prius debet procedere contra parochianos per censuras: quod si hoc non obstante nolint efferre, tunc poterit praecipere, ne dicantur eis horae canonicae.**

Ex quibus praeterea omnibus intelligenda venit gloss. in 153 cap. sanctorum, 10. g. 1. dicens, laicos cogendos esse ad oblationes ministris spiritualium exhibendas; Hoc namque sic simpliciter dictum iure non procedit, sed tunc demum, vel cum ministri aliunde nequeant sibi necessaria ad victum exhibere, vel alias ratione legitime consuetudinis, modo libere prius ministrantur spiritualia, ut praediximus, & ita eam intelligit nuncupatum Couar. *vbi supra, versic. ex quibus. Similiter l. 8. titul. 19. part. 1. probans simpliciter parochianos non esse compellendos ad faciendas clericis praedictas oblationes, intelligenda est ac limitanda in praed. duobus casibus non procedere, nempe cum ipsi ministri Ecclesiastici inopes aliunde omnino sint, vel stante legitima consuetudine praedictae oblationes faciendas, per praedicta, vel quoties in testamento defuncti praecipitur fieri clericis oblationes, ut in l. 7. eodem tit. 19. partia 1. & in terminis ita etiam in praedictis casibus D. Azevedo *vbi supra, dicit. num. 9.**

Illud tamen praeterea esse obseruandum in proposito videtur, non sufficere, quod minister spiritualium ex aliquo particulari artificio possit victum quaerere ad hoc ut parochiani eum non debeant vili oblationibus alere, quia non tenetur, qui laicis proprio labore spiritualia ministrat sibi victum quaerere aliunde, quam ex oblationibus ipsorum laicorum, quibus seruit; etiam si maximus alioqui artifex sit, possitque commode ex ea industria alimenta percipere: Inquit enim D. Paul. 1. Corinth. cap. 6. *quis militat suis stipendijs? Quis plantat vineam, & de fructibus non edit? Quis percipit gregem, & de lacte gregis non manducat? & in terminis, de quibus agimus, ita tenent Roman. singul. 344. Dec. in cap. cum inter, num. 26. de except. & tenet Hostiensis. in summa, tit. de paroch. versic. in his, quos refert & sequitur D. Couar. *vbi supra, num. 3. versic. quos refert, & aduersus Abb. & Felin. in d. cap. veniens. Sed horum opinionem sequitur Thesaurus Christian. Relig. d. cap. 62. num. 11. versic. si vero, dicens, quod impuret sibi, quia tale beneficium acceptauerit; & hoc esse de mente omnium Doctorum: & probata est in l. 9. in versic. Non sabet hazer ninguno de los menesteres, &c. tit. 19. part. 1. & ibi expresse tenet opinionem Abb. Greg. Lop. in gloss. 1. in fin. Et haec secunda opinio verior & tenenda videtur. Vicarius autem, qui officium & munus sa-**

articul. 1. *versic. neque verò*, &c. sequitur Couar. *vbi supra d. num. 3. versic. secundum.*

156 Sed an t̄ consuetudo; *Quod laici in die Purificationis Virginis Mariae in Ecclesia per presbyteros candelam ceream abba, vel alterius coloris offerantur, sit valida & observanda?* Videtur valere, quia parum Ecclesiae nocet, & laicis ad devotionem multum confert, vt in specie decidit Federicus de Senis in *confil. 155. questio. an laici, sequitur summa Rosell. citata per Syluestrum vbi infra, existimans, spatio quadraginta annorum hanc consuetudinem praeribi, & Federicum refert & sequitur additio Abb. in cap. 1. num. 2. de consuetud. & Gregor. Lopez allegans Balb. Oldrad. & Felin. in l. 15. tit. 17. in gloss. de su officio in fin. part. 1. pro quo facit bona gl. magna, ad fi. in c. fi. 3. q. 3. quae habet; *Quod praetatus dare potest bona aliqua ex bonis Ecclesiae, si hoc habet consuetudo.**

Sed Syluester, in *summa, verbo, decima, num. 7.* inquit, opinionem praedicti Federici, & summae Rosellae esse fallam, quia licet ista consuetudo, quantum ad vnam candelam, non sit Ecclesiae grauis, attamen quantum ad multas, est grauissima, & tanto magis, quanto inde inimicitiae sequuntur, vt in *dist. cap. 1. de consuetud. item per eam Ecclesia submittitur laicis contra text. in cap. 2. de reb. Ecclesiae non alienand. lib. 6.* Item soli patroni videntur esse privilegiati in hoc, vt eis census, seruitus, vel tributum ab Ecclesiis reddatur: vt in *cap. praeterita, de iure patron. Eiusdem sententiae contra Federicum videtur fuisse Rochus de Curt. in cap. fin. de consuetud. sessio 5. num. 24.* qui tandem resoluit, standum esse arbitrio iudicis in eo puncto, an consuetudo dicatur multum praedictae Ecclesiae, vel modicum, sicut similiter quae dicatur rationabilis, vel non, vt per Menoch. *de arbit. iud. lib. 2. centuria 1. casu 81. num. 2. cum sequentib.* alios citantem. Sic t̄ etiam videmus non valere consuetudinem qua habetur; vt rustici non teneantur soluere decimas, nisi curatus soluat culibet parochianorum certas libras carniium porcinatum, vel quid simile secundum Abb. in *cap. 1. num. 2. de consuetud.* quem sequuntur posteriores ibi, secundum Roch. de Curt. *vbi supra*, quia hanc consuetudo est multum onerosa Ecclesiae, ac per eam retrahuntur laici a solutione decimarum, si praedictae librae carniium vel simile non praestentur. Additio tamen Abb. *ibid. littera A.* existimat, quod tales rustici praescriptione 40. annorum cum titulo vel praescriptione immemoriali, abique titulo tueri se possint, vel si maior pars ecclesiarum ita seruaret, ex traditis per Federicum, *vbi supra*, cuius opinio cum non sit tuta, quia praedicta consuetudo praestandi candelas laicis nimis grauat Ecclesiam, vt *supra* diximus, & *infra* docemus, fauere non potest huic opinioni: ac proinde sententiam Abbatis sequi malo indistincte.

158 Sicutiam t̄ non valet consuetudo; *Quod presbyteri teneantur dare in Paschate suis Parochianis agnum Paschalem, vel paschum, vel quid aliud, quando illud esset tale, per quod Ecclesia multum grauaretur, aliis fecus, secundum Card. Florent. in dist. capit. 1. in fin. & Curt. vbi supra*, mihi idem videtur dicendum cum eodem in consuetudine praedicta de candelis praestandis, vt si sit nimis grauis Ecclesiae, praecipue cum ipsa esset pauper & egens, t̄ non valet praedicta consuetudo, nec sit obseruanda: si verò nimis non grauet Ecclesiam, quia paucis candelae praestantur, & Ecclesia redditibus abundat, valida sit, arbitrio iudicis, tanquam boni viri, semper hoc relinquendo, qui tamen in dubio in fauorem Ecclesiae pronus erit, ex rationib. praedictis Syluestri, quae mihi multum ardent.

160 Vltimo t̄ in hoc opportune disserenda venit qua-

stio illa; *An valida sit antiqua consuetudo, quae in plerisque diocesis existat, ex bonis & rebus a defuncto relictis deberi ac dandam esse Episcopo, vel parochiali presbytero meliorem vestem, aut vas aliquod argenteum, seu aliam rem, quam ipse Episcopus vel presbyter elegerit?* Et similem consuetudinem, qua domini a suis vassallis morientibus ad tempore immemoriali meliorem exigant vestem, aut aliam rem. mobilem, seu optimum bouem, similem, nequaquam posse obtinere, vtpote iniquam, rationique contrariam probauit Philippus Corn. *confil. 296. circa primum, col. 2. versic. tamen his, lib. 4.* Nihilominus tamen in specie quaestionis proposita in fauorem parochi est tenendum, secundum Innocent. Hostiens. & communem in *dist. cap. ad Apostolicam, Henric. & alios in d. cap. Iacobus de Symon. Cassad. in decisione vnic. de consuetud. in princip. numer. 1.* qui testatur, iuxta hanc opinionem in Apostolica sedis pretorio licem decimam fuisse, quem refert & communem esse proficitur, eam sequutus D. Couar. *dist. libr. 1. variat. resolution. cap. 17. numer. 3. versic. sit sane idem in capit. officij, numer. 1. ad fin. de testam. loquens in consuetudine praed. in fauorem Episcopi vel parochialis presbyteri introducta.*

Quinimo t̄ idem procedit ac seruandum est in veste scissa parochiani decedentis existente penes factorem: nondum suta nec completa, electa vigore d. consuetudinis à Rectore Ecclesiae parochialis, vt conclusum fuit in capella Tolosana, *deciso 387.* vbi Stephan. Aufrerius idem etiam iure probat, & eiusdem decisionis meminit Boer. in *consuetud. Bituricens. des consuetones concernans les mariages & dona. rubric. 4. §. 6. num. 16. & 17. & Cassan. in consuetud. Burgund. rubric. 4. & sequitur Burg. de Paz in l. 1. Tauri, num. 312.* vbi inquit se audisse Alfonso Regem Legionensem super his sanctionem edidisse, cuius exemplum non authenticum habuit in hac verba; *Luitihofam mandamus dari, vbi est vsus & consuetudo terrarum: Hinc praedicta exadio Luitihofa appellatur: in hoc Episcopatu Ciuitatens. certo scio, esse hanc consuetudinem immemorialem, vt è bonis vniuersitatisque Rectoris parochialis huius Episcopatus decedentis debeatur Episcopo Ciuitatis. melior suppellelex, aliaue res mobilis vel le mouens, quam ipse elegerit, & hanc vidi exigi sapissime, vt vulgo hic vocatur luctuosa, origine ducta forsan ab illa constitutione Regis Alfonso Legionensis, vel quia ex luctu ob mortem defuncti exigitur luctus defertur, ex praedicta consuetudine, quamvis proprius ab effectu possit vocari grandiosa eam habere debentibus: In Episcopatu etiam Placentino accepimus esse similem consuetudinem, atque literis executoris obseruari iustum esse, eas tamen non vidimus.*

Sed an t̄ oblationes factae imagini piæ in 162 muro ecclesiae parochialis pertineant ad Episcopum diocesenum, vel ad Rectorem illius Ecclesiae, in vtramque partem disputat latissime Marian. Socin. in *tract. de oblatio. libellor. 18. per totum, & numer. 49.* resoluit cum communi, quod tales oblationes debentur Ecclesiae parochiali, in *vol. 15. tract. diuersorum Doctorem, & nouissimè Tiber. Decian. conf. 16. per totum, vol. 2. vbi num. 8. cum sequentib.* ex pluribus idem probat, nempe ad Rectorem pertinere, non verò ad Episcopum, cum communi plurimorum auctororum sententia, quos citat, dicens non esse ab ea recedendum in iudicando & consulendo, ibique respondet fundamentis contrariae partis, & *num. 11. ibi: Ex quo infero ego, & in num. 14. versic. nota & tene menti*, cum Abbate id ampliat, etiam oblationes fiant in capella sita intra parochiam alicuius Ecclesiae, nam adhuc

de iure non cedunt capella, sed Ecclesiae parochiali praedictae: quod tenet Abbas in *cap. pastorales, num. 2. de his que sunt à Præl. sine consensu cap. & Marian. Soc. vbi supra num. 55. & 56.* quod etiam sequitur Petrus de Vbald. in *tract. de canonica Episcop. & paroch. c. 4. 16. quest. princip. num. 4. versic. resat. autem, vol. 15. tract. diuersorum Doctorem, vbi addit, quod cedent illi proventus in vltis necessarios, & stipendia ministrorum illius capellae, secundum Hostiens. & Ioan. in c. ad audientiam, el. 1. de Ecclesia edificand. & inquit Marian. Socin. *vbi supra*, quod hodie quodammodo est consuetudo vniuersalis, quod oblationes factae intra parochiam communiter sunt Rectoris illius Ecclesiae, & quod hanc consuetudo valet.*

S V M M A R I V M.

- 1 Voti definitio siue descriptio.
- 2 Ad votum tria de necessitate requiruntur, rationis deliberatio, propositum voluntatis, & promissio.
- 3 Homo homini non potest quicquam promittere, nisi voce aut signis, Deo autem per solam mentis loquelam fieri potest promissio.
- 4 Promissio homini facta per solum actum interiore, non obligat promittentem in conscientia.
- 5 An exaltus sint consilio deliberanda ad votum quorum ignorantia cohibere hominem possit a votuendo.
- 6 In deliberatione duo includuntur, consultatio siue collectio mediocum inter plura media, & determinatio ad votum, ea enim deliberatio, qua sufficit ad propositum, sufficit ad votum.
- 7 Deliberatio, qua sufficit ad obligandum nos diabolo per peccatum mortale, eadem sufficit ad obligandum nos Deo per votum ad vitam aeternam.
- 8 Votum imperfectum, quod non est per rationem vel voluntatem deliberatum, sed per modum primi motus, cui voluntas non assentit tenet: si vero sit deliberatum, sed non plena discretionis ratione, et in exemplis hic positis, obligat.
- 9 Votum cum actuali deliberatione praemissa, quae plena vel semiplena nominatur, votum obligat.
- 10 Si quis in ira aut calore percussus, aut motus metu, quae rationis iudicium tollent, votum emitteret, non obligaretur: secus vbi illa rationis lux persistat, quae facere potest, aut meritum aut mortale delictum, tunc votum obligat.
- 11 Vota illa ex angustia facta non obligant, quae quis profert non cogitando, id est non aduertendo, eo modo, quo quis aliquando inaduertenter blasphematur.
- 12 Iratus aut bene potatus votens, aut irans ingressum religionis, si sic subito id faciat, quod non fecisset per deliberationem & sententiam rationis, quae tamen moram temporis magnam non requirit, non tenetur: secus autem si hoc agit sciens quod iuret aut vouet, licet non plene deliberauerit. Idem in iurante, num. 17.
- 13 Qui calore concupiscentiae inflammatus, aut bene potatus, non tamen ebrius omnino, iurat uxorem ducere, & compellitur eam ducere: & similiter, qui occidit hominem, non excusatur a toto, quin sit mortalis.
- 14 Penitentia voti superueniens statim transacto periculo, non est iudicium ad agnoscendum quod votum subitum non sit validum.
- 15 Votare penina deliberatione suscepta, quae nihilominus obligat, vt est praedictum, facilius dispensatur, iustamque secum afferunt causam dispensationis & commutationis, quam cetera, quae magna deliberatione fiunt.
- 16 Inique argue huius de dispensationem illius voti procurat

- 17 Iuramenta emissis à iuroribus de amplius non ludendo, fere semper sunt obligatoria, facilius tamen cum his dispensatur.
- 18 Iurans aut votens se iurum Hierosolymam, si iterum ludat, primo ira metu laborans, & non perpendens, sit ne bonum, aut malum, tale votum facere, quamuis illud non adimpleat, non erit voti aut iuramenti reus.
- 19 Qui iurandi assiduitate iuraret se Hierosolymam, iterum, si iterum iurauerit, ad voti adimpletionem tenebitur, propter defectum actualis deliberationis.
- 20 Iuramentum de re parua & leui licita tamen, non obligat sub mortali, quamuis illud non seruans peccet venialiter.
- 21 Iurans amplius non ludere, ab solui ab hoc iuramento non potest nulla alia de causa, quam quod ipse magnum desiderium ludendi & tentationem patitur: vbi quando licita sit dispensatio, & consilium pro confessariis, quid hoc casu obseruare debeat, ponitur, num. 22.
- 22 Episcopus semper potest in iuramento dispensare, quando impleri non possunt sine interitu salutis aeternae: alias solus Papa.
- 23 Propositum promittendi, sequitur promissione, perficit votum, ac proinde obligat.
- 24 Dum quis non intendit facere quod promittit, nec promittere, quod dicit, sed nugeri, aut seducere, in foro interiore non obligatur, in exteriori vero tenetur, & compellendus esse adimplere, nisi aucto iudicis tribunal suam intentionem se non obligandi deducat & probet, vt in num. 27. & de probatione vide num. 29.
- 26 Fidei votens religionem, an obligetur, & quid facere iure debeat, num. 28.
- 30 Votens promittens, vel iurans, verè intendens id facere, non tamen seruare, grauius peccat, & seruare tenetur: & quid si in praemissa specie non intendat se obligare, num. 31.
- 32 Propositum cum deliberatione absque tamen promissione exteriori, vel interiori, an obliget sub reatu mortalis culpa? & numeris sequentibus, num. 37. ponitur concordia inter diuersas opiniones.
- 33 Propositum religionis habens, non tamen promittit explicitè neque implicitè professionem religionis, non obligatur.
- 34 Praepositum deliberatum, etiam ore emittitur atque verbo proferatur, si promissio illius non subsequatur expressa vel tacita, non obligat sub pena peccati mortalis.
- 35 Text. in cap. consulti, de regul. intellect. & n. 36.
- 38 Votens religionem ingredi, an tenetur perpetuo in religione permanere? & numeris sequentibus, praecipue num. 44.
- 39 Votens proficere in aliqua religione, tenetur perm nere in ea: scus si vouerit se fieri religiosum, vt in n. 40. Item si vouerit esse religiosus, cum intentione gaudendi anno probationis, poterit eo gaudere, n. 41.
- 41 Votens religionem, & ingrediens animo statim excedendi, non satisfacit voto, nisi in casu, num. 43.
- 42 Episcopus an possit dispensare in votis conditionalibus, siue penalis, quae alias si absoluta forent, minime possent: num. seqq. 50. & 51. & 53.
- 46 Vota religionis, castitatis perpetua, peregrinationis Hierosolymitanae, Romanaeque ac Compostellanae, Summo Pontifici sunt seruata, cum absolute emittuntur: & n. 47. Quid si votum peregrinationis terra sancta ex deuotione fiat, non vero pro subsidio?

Resoluitur